

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Факультет економіки, управління та інженерії**

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

«РИНОК ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РИЗВИТКУ В УКРАЇНІ»

Виконав

студент IV курсу
групи ФК-41
освітнього ступеню «Бакалавр»
напряму підготовки 6.030508
«Фінанси і кредит»

_____ Сокал Василь Федорович

Науковий керівник

ст. викладач

_____ Михальчинець Галина Томівна

Робота допускається до захисту:

Зав. кафедри фінансів

д.е.н., професор

_____ Черничко Т.В.

Мукачево – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ЇХ ОБІГУ.....	5
1.1. Загальна характеристика похідних цінних паперів.....	5
1.2. Сутність ринку похідних фінансових інструментів та його структура	15
1.3. Науково-методичні засади розвитку державного регулювання ринку похідних фінансових інструментів	23
РОЗДІЛ 2. АНЛІЗ РИНКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАРІВ В УКРАЇНІ	32
2.1. Загальна характеристика світового ринку деривативів.....	32
2.2. Сучасний стан ринку деривативів в Україні	40
2.3. НКЦПФР та визначені сучасні тенденції розвитку ринку похідних фінансових цінних паперів	45
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ	48
3.1. Удосконалення законодавчої складової ринку похідних цінних паперів як орієнтир його розвитку	48
3.2. Перспективи розвитку вітчизняного ринку похідних фінансових інструментів.....	50
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

В ринкових умовах господарювання невід'ємною частиною стало розвинути економічних процесів між різними суб'єктами господарювання є розвинутисть фінансового ринку. При цьому, враховуючи можливість виконання функцій фінансового посередника різними інститутами, визначальним елементом такого ринку все ж таки слід вважати ринок цінних паперів.

Саме фондовий ринок може бути незалежним індикатором сталості та визначеності щодо перерозподілу фінансових і грошових ресурсів, оскільки цей ринок є одночасно сегментом грошового ринку та ринку капіталів.

Ринок цінних паперів (фондовий ринок) уособлює оборот еквівалентів вартості у вигляді грошових документів, що є важливим інструментом ринкової економіки.

Разом з цим слід звернути увагу на нерівномірність розвитку окремих сегментів фінансового ринку, що особливо стосується ринків, які розвиваються (за рівнем розвитку інституційного середовища) внаслідок підвищеного ступеня утворення ризикоформуєчих факторів. Саме ринок деривативів може виступати не лише як захисний бар'єр щодо поширення виникаючих ризиків, а й бути основою для формування інноваційних продуктів на фінансовому ринку з метою його розширення та зростання.

У підсумку це й визначає актуальність обраної теми дипломної роботи.

На відміну від акцій і облігацій, поява яких зумовлена безпосередніми потребами відтворювального процесу, виникнення похідних цінних паперів викликано необхідністю перерозподілу цінових ризиків, основна економічна функція яких – надання суб'єктам механізму хеджування, тобто страхування від зміни цін на ринку капіталів.

Ринок похідних цінних паперів – найбільш динамічний сегмент світових фондових ринків. В Україні процес реєстрації похідних цінних паперів розпочався у 2000 році. Проте на даний час обсяги торгівлі похідними цінними паперами замалі в Україні, що пов'язано із впливом світової фінансової кризи

на країну, а також із слабким рівнем розвитку цього ринку, малим досвідом, недосконалим нормативно-правовим забезпеченням.

Отже, актуальним є питання дослідження ринку похідних цінних паперів України та визначення напрямків його розвитку.

Метою роботи є дослідження особливостей та можливих напрямків розвитку фондового ринку України, зокрема функціонування українського ринку похідних фінансових інструментів.

Для досягнення мети роботи були поставлені наступні завдання:

- дослідити сутність похідних цінних паперів;
- розглянути види похідних фінансових інструментів;
- дослідити механізм укладання біржових угод із похідними цінними паперами;
- проаналізувати обсяги та структуру ринку похідних цінних паперів в Україні;
- дослідити напрямки розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні.
- проаналізувати розвиток світового ринку похідних цінних паперів

Об'єктом дослідження виступає ринок похідних цінних паперів.

Предметом дослідження виступають механізми, ринкові взаємозв'язки та нормативно-законодавчий інструментарій розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні.

Для написання роботи була використана наукова і методична література провідних вітчизняних вчених, статті періодичних видань, нормативно-правові акти, офіційні дані державних органів України.

Під час написання роботи були використано методи аналізу та синтезу, графічні методи дослідження, економіко-статистичні методи збору та обробки інформації, зокрема вибіркові дослідження, групування, статистичні порівняння величин, а також логічного узагальнення — при формулюванні висновків.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

Сьогодні спостерігається динамічний розвиток ринку ПФІ, основною причиною цього виступає зростання інтересу з боку суб'єктів до ПФІ як засобу отримання спекулятивного прибутку.

Проте, порівнюючи з відповідним міжнародним ринком, в Україні рівень розвитку цього сегмента фінансового ринку є низьким, що є результатом сумарного впливу ряду проблем.

Вирішення проблем функціонування ринку ПФІ пропонується здійснювати шляхом незначного реформування існуючої системи регулювання ринку ПФІ шляхом трансформування моделі секторного регулювання на модель перехресного регулювання, оскільки саме вона дозволить урахувати основні недоліки існуючої української системи регулювання ринку ПФІ (недостатня координація і взаємодія між наглядовими органами, фрагментарність та непослідовність нормативної бази, високий рівень бюрократизації, низький рівень транспарентності тощо).

Запропоновані заходи з реформування регулювання ринку ПФІ покликані усунути недоліки діючої системи регулювання, сприяти зростанню прозорості, підзвітності, конкурентності ринку ПФІ з метою отримання переваг його учасниками.

В першому розділі дипломної роботи було досліджено сутність похідних цінних паперів та їх видів. Згідно Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» похідні цінні папери - цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом терміну, визначеного договором (контрактом), цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів.

Деривативи (похідні фінансові інструменти) мають дві складові, які відрізняють їх від звичайних продуктів:

1. Вони не потребують первісних інвестицій або потребують їх у досить обмежених обсягах, на відміну від інвестицій у звичайні продукти, які мають аналогічні характеристики.

2. Ціна (справедлива вартість) цих продуктів змінюється залежно від зміни вартості базових продуктів – цінних паперів та інших ринкових факторів.

Деривативи класифікуються залежно від складу первинних фінансових інструментів, наприклад: фондові, валютні, страхові, товарні і т. п. До них входять: опціони, свопи, ф'ючерсні і форвардні контракти.

Найпростіший похідний фінансовий інструмент – форвард. Його сутність полягає у фіксації умов угоди у визначений момент часу та відкладанні остаточного розрахунку за угодою на певний термін.

Форвардні угоди не можуть існувати без базових активів, оскільки саме базові активи є предметами купівлі-продажу.

Ф'ючерс – також є контрактом, згідно з яким особа, що уклала його, бере на себе зобов'язання після закінчення певного строку продати клієнтові (або купити в нього) відповідну кількість фінансових інструментів за обумовленою ціною.

Ф'ючерсні контракти передбачають поставку практично ще не виготовленого товару в майбутньому в конкретний, порівняно віддалений строк за котирувальною ціною періоду поставки. До строку виконання угоди в клірингову палату біржі вноситься невелика сума застави.

Опціон – це угода між партнерами, один з яких виписує і продає опціонний сертифікат, а інший – купує його, тобто отримує право до обумовленої дати за фіксовану ціну придбати певну кількість акцій у особи, яка виписала опціон, або ж продати їх.

На відміну від форвардів та ф'ючерсів, які є обов'язковими для виконання обома сторонами угоди, опціонні контракти мають асиметричну зобов'язаність: одна сторона угоди (власник опціону) має право вирішувати, виконувати угоду чи ні, а друга сторона (продавець опціону) бере на себе зобов'язання виконати волю власника опціону. Варіанти становлять специфічний вид цінних паперів, котрі випускаються разом з привілейованими акціями та облігаціями й дають власникові право на купівлю простих акцій за обумовленою ціною протягом встановленого періоду.

Свопом називають похідний фінансовий інструмент, за яким відбувається обмін двома різними базовими активами або протягом певного періоду часу

(процентний своп), або на певний період часу із подальшим зворотнім обміном (валютний своп). Процентний своп – це угода між двома сторонами про зустрічний обмін упродовж певного періоду часу з обумовленою періодичністю потоками грошових коштів, які розраховуються від однієї узгодженої величини (“умовної суми”), але за різними ставками чи базами розрахунку. Валютний своп – це угода між двома сторонами про тимчасовий обмін двома валютами з подальшим зворотнім обміном у заздалегідь визначений час та за певним курсом.

Особливістю валютного свопу є те, що фактично він складається із двох угод – спот-угоди (обмін валютою зараз) та форвард- угоди (зворотній обмін у майбутньому). В другому розділі роботи було проведено дослідження сучасного стану ринку похідних цінних паперів в Україні і проаналізовано основні його тенденції. ДКЦПФР зареєстровано випусків опціонів на суму 0,27 млн грн. в 2008 році.

Становлення ф’ючерсного ринку в Україні наразі практично не відбулося, і укладання строкових контрактів ускладняється знову ж таки через відсутність законодавчої бази. Нерозвиненість ринку похідних (деривативів) пов’язано із тим, що Україна поки що не використовує в повній мірі похідні фінансові інструменти, які приваблюють інвесторів можливістю довгострокового хеджування цінових, процентних, валютних ризиків, оскільки правові засади потребують законодавчого врегулювання.

Базовим для вирішення зазначеного проблемного питання є прийняття проекту Закону України «Про похідні (деривативи)». Дослідження ринку деривативів України доводить, що в Україні є передумови розвитку ринку деривативів.

На даний момент на ринку уже відбувається торгівля валютними ф’ючерсами, а також опціонами на послуги зв’язку та акції. Крім того, незважаючи на досить короткий строк функціонування строкового ринку, існують перспективи запровадження й інших видів деривативів за умови загального розвитку фондового ринку.

Для українського фінансового ринку розвиток ДР-програм є перспективним, так як це засіб інтеграції національної економіки в

міжнародний кругообіг капіталу і забезпечення прозорості вітчизняного ринку, а також тому, що підприємства-емітенти мають реальні можливості профінансувати свій розвиток спеціальними методами залучення іноземного капіталу. Поява українських АДР чи суттєво впливає на розвиток національного фінансового ринку, оскільки потенційні інвестори схильні більше довіряти інтегрованим в світову практику фондовим інструментам. Ряд країн Центральної і Східної Європи теж активізують реалізацію ДР-програм: Угорщина, Польща, Чехія, Хорватія та ін.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>